MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR

I. ORDENTLICH, N. CHIDIOȘAN, V. BUȘILĂ, T. SINIGALIA

Străvechi ținut cu bogate tradiții istorice, etnografice, literare, Bihorul și-a prețuit dintotdeauna vestigiile culturale, fiind printre primele județe din țară care și-au construit o clădire anume pentru muzeu, încă de la sfîrșitul secolului trecut.

De-a lungul deceniilor, vechea construcție a devenit neîncăpătoare, mai ales că pe lîngă prima secție — istorie și arheologie, s-au deschis și cele de științele naturii, etnografie și artă.

Apreciind valoarea remarcabilă a colecțiilor adunate și rolul cultural-educativ al muzeului în contextul orădean, conducerea de partid și de stat a luat în 1965 hotărîrea de a repartiza pentru muzeu impozanta clădire a Palatului baroc, construit între 1762—1776, cu un spațiu vast și care se pretează circuitelor muzeale.

După terminarea lucrărilor de restaurare, „Muzeul Țării Crișurilor" și-a deschis porțile la 17.I.1971 (vezi „Revista muzeelor", 2/1971) unui numeros public, doritor să cunoască cele trei secții: istorie, artă, etnografie. În cursul anului 1972 se va redeschide, în aceeași clădire, și secția de științele naturii.

SECȚIA DE ISTORIE

Expoziția de bază a secției de istorie oglindește evoluția societății din zona geografică cunoscută sub denumirea de Crișana, mai exact teritoriul străbătut de cele trei Crișuri. Acest lucru se precizează la începutul expoziției printr-o hartă geografică a R. S. România, în care zona amintită este distinct marcată.

Secția de istorie a muzeului ia ființă în anul 1872, cînd Societatea de Istorie și Arheologie a județului Bihor înregistrează primele obiecte colecționate și inaugurează o modestă expoziție de prezentare a celor cîteva piese adunate. Peste două decenii, aceeași societate, dispunînd deja de un fond valoros, a inițiat construirea unei clădiri anume destinate pentru muzeu. Această clădire a găzduit timp de 75 de ani (1896—1971) colecțiile de istorie ale muzeului. În ianuarie al acestui an, o dată cu inaugurarea Muzeului Țării Crișurilor, se redeschide și expoziția de bază a secției de istorie.

În elaborarea planului grafic și al aranjamentului muzeografic a trebuit să se țină cont și de arhitectura interioară a Palatului baroc. Aceasta a permis o împărțire a circuitului în 5 subsecții. Pe culoarul central s-a organizat expoziția comunei primitive, pe cel lateral cea a epocii sclavagiste și a perioadei de trecere la evul mediu, în cele 5 săli ale aceleiași aripi expoziția epocii feudale, iar în 6 săli din partea centrală cea a epocii moderne și contemporane. Astfel expoziția se desfășoară în 13 săli și două coridoare largi din aripa stîngă a parterului, ocupînd aproximativ 1 000 mp.

Tematica a fost concepută astfel încît expoziția să cuprindă întreaga istorie a Țării Crișurilor de la apariția primelor comunități umane pînă în zilele noastre, mai exact pînă la Congresul al X-lea al P.C.R. S-a realizat astfel o prezentare evolutivă neîntreruptă, neexistînd în prezentarea expoziției nici un hiatus.

Una din caracteristicile expoziției de bază o reprezintă și marcarea și reliefarea acelor momente, etape sau fenomene care configurează aspectul local, regional al dezvoltării istoriei. Acest lucru se conturează cu mai mare pregnanță la perioadele mai intens cercetate. Trebuie să remarcăm faptul că datorită amplelor cercetări arheologice întreprinse de muzeul nostru în mai multe puncte din zona amintită,

https://biblioteca-digitala.ro

cuprinzînd toate perioadele istoriei din paleolitic pînă în secolul al XII-lea e.n., în expoziția de bază s-a putut introduce un sistem inedit tematic : prezentarea evoluției societății pe baza unor complexe închise cercetate. Astfel epocile sînt ilustrate în ordinea lor firească, cronologică, pe baza materialelor descoperite în așezările sau în necropolele cercetate. De exemplu, epoca paleolitică este ilustrată numai prin așezarea de la Iozășel, epoca neolitică prin cea de la Oradea — Salca, epoca eneolitică prin așezarea și necropola Călățele, iar epoca de bronz prin cele trei mari așezări aparținînd culturilor Wietenberg și Otomani, Derșida și respectiv Sălacea și Otomani. Deoarece aceste două culturi aparțin epocii bronzului, binecunoscută istoriografiei noastre și datorită amplelor cercetări întreprinse de muzeul orădean, dat faptului că mai ales cultura Otomani reprezintă poate aspectul cel mai specific zonal din istoria comunei primitive din această zonă, am socotit că este justificată acordarea unei expuneri extensive și intensive. Cu titlu informativ amintim că acestui capitol i s-a acordat o sală specială, de fapt un intrînd de pe culoarul lateral, cu 13 vitrine verticale și alte cîteva vitrine speciale.

Un spațiu mai mare pentru expunere de material i s-a dat și civilizației dacice și interferențelor etnoculturale cu aceasta. Prezentarea s-a făcut tot pe principiul complexelor cercetate, eșalonate din Latènul dacic (Berindia) pînă în perioada secolului III e.n. S-au prezentat însă alături și o necropolă celtică (Curtuiușeni), celto-dacică (Tărian), importante tezaure monetare dacice, grecești și romane, obiecte provinciale romane, piese din necropola daco-sarmatică (Șimand) și alte obiecte datate în secolul IV e.n.

Alături de prezentarea inventarelor mai multor necropole aparținînd populațiilor migratoare, au fost expuse și podoabe ale populației strămânești și românești. Firește, alături de piesele tridimensionale, expoziția a fost îmbogățită și prin hărți, fotografii etc.

La capitolul „Formațiunile statale de tip voievodal de la sfîrșitul mileniului I", s-a dat un contur deosebit prezentării voievodatului lui Menumorut. Alături de harta primelor formațiuni statale românești, unde s-a fixat voievodatul Bihorului, de macheta cetății Biharia, de un facsimil și un citat din cronica lui Anonymus sînt expuse un mormînt dublu, „in situ", din secolul X, cîteva piese de inventar din mormintele de la Biharia, Galoșpetreu, Oradea, obiecte din așezarea românească de la Oradea etc.

Pentru ilustrarea istoriei evului mediu s-a dat o pondere mai mare capitolelor : evoluția uneltelor agricole, dezvoltarea breslelor, relațiile comerciale, marile mișcări sociale, dezvoltarea culturii medievale. Pe această linie tematică, alături de prezentarea momentelor politice importante au fost înglobate și diferitele aspecte care oglindesc relațiile Bihorului cu Țările Române.

Exemplificăm realizarea muzeotehnică a două capitole dintre cele amintite. Dezvoltarea relațiilor comerciale a fost prezentată cronologic în mai multe săli. Este expusă o hartă cu drumurile și vadurile comerciale din Bihor în sec. XIII, acordîndu-se totodată o vitrină specială vămii de la Sălacea. Aici, alături de reproducerea documentului care atestă această vamă de pe „drumul sării", sînt expuse un tezaur monetar din sec. XIII, precum și binecunoscutul medalion bizantin reprezentînd pe sfîntul Gheorghe, ambele descoperite la Sălacea. Tot în cadrul acestui capitol am prezentat supradimensionat stampa orașului Oradea, cel mai important centru comercial al acestei regiuni, harta drumurilor comerciale ce legau Bihorul de Transilvania, Țara Românească și Moldova și, într-o vitrină-masă, pe fundalul unei hărți a Europei, țările cu care Bihorul a avut schimburi comerciale. În dreptul fiecărei țări s-au fixat monedele bătute la locul respectiv. În aceeași vitrină este expus și cel mai mare tezaur de monede din colecția muzeului, descoperit la Ghighișeni și aparținînd secolului XVI. Mai sînt expuse harta cursului Dunării din 1693, mai multe tezaure monetare, unități de măsură, cîntare, balanțe, lăzi pentru transportul banilor etc.

Capitolul „Arta și cultura evului mediu" a fost restrîns într-o singură sală deoarece este singurul capitol în care piesele expuse nu au fost eșalonate cronologic pe circuitul expoziției, ci au fost prezentate unitar.

Alături de obiectele de artă autohtonă, relicvare din sec. XII—XIII, cupe și pahare din sec. XVI, cornuri ornamentate, au fost expuse și o serie de piese străine găsite în Bihor, ca: placă emailată persană din sec. XVIII, căni și cupe de argint din sec. XVI—XVII, o bardă gravată etc. Cultura medievală este reprezentată prin cîteva stampe, portrete, fotografii, cărți tipărite la Oradea, manuscrise ale preoților ortodocși bihoreni, cărți liturgice românești (Cartea românească de învățătură), ceas solar, compas astronomic etc. Tot în aceeași sală sînt expuse și cîteva piese originale, detalii de piatră din monumente de arhitectură (chei de bolți, ancadramente și altele).

În subsecțiile de istorie modernă și contemporană, recent create, transpunerea muzeografică a planului tematic primește un caracter aparte. În primul rînd sînt marcate distinct momentele istoriei generale naționale, pe care au fost ancorate apoi acele materiale care înfățișează fie răsunetul, sau influența fenomenului în această parte a țării, fie alte documente care redau unul sau altul din evenimentele locale.

Astfel, revoluția de la 1848 este prezentată sub aspectul unitar al acestei mișcări pe întreaga țară. Sînt expuse : harta centrelor revoluționare și documentele programatice, portretele lui Bălcescu, Kogălniceanu și Avram Iancu. Alături de marcarea momentului general al anului 1848, apar însă și materiale locale privind încercările românilor și maghiarilor din Bihor pentru crearea unui front comun antihabsburgic (Poruncitorul bilingv al generalului Bem dat în Oradea, scrisoarea deputatului beiușan Ion Dragoș, registrul honvezilor maghiari și români din Bihor și altele).

https://biblioteca-digitala.ro

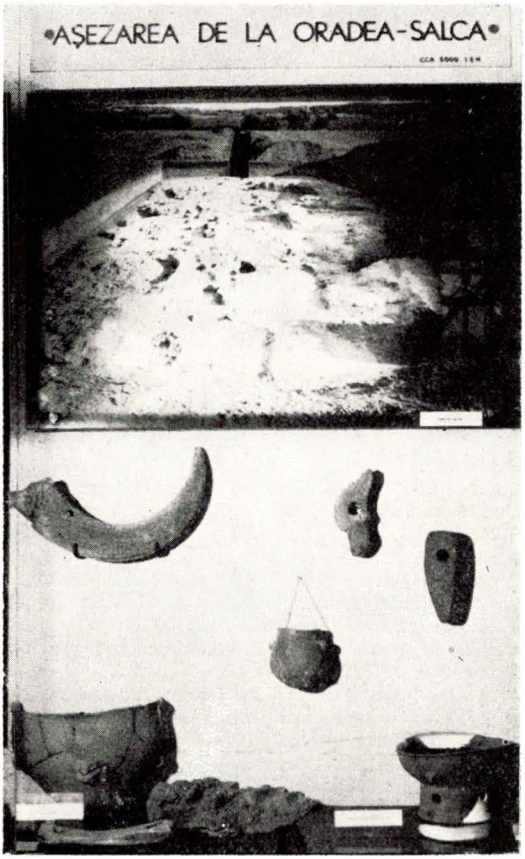

Așezare din epoca neolitică

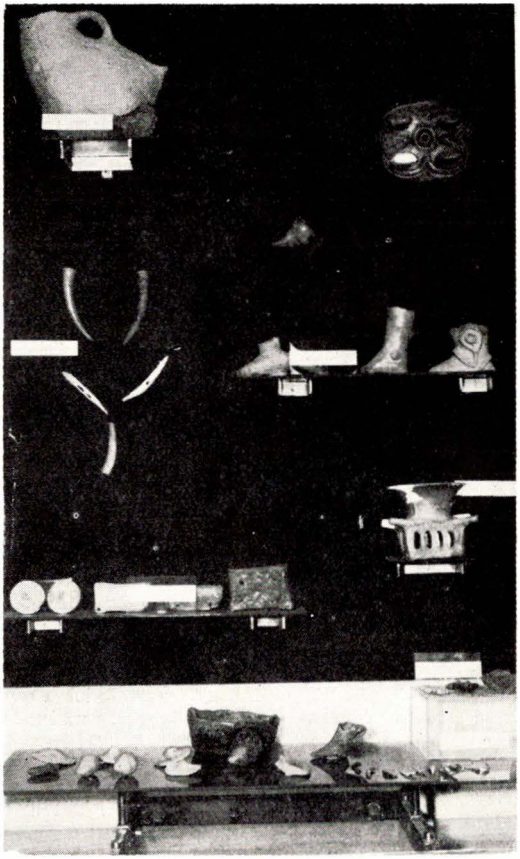

Materiale provenite din așezarea de la Sălacea

La capitolul „Războiul pentru cucerirea independenței" sînt prezentate stampe privind războiul, portrete de eroi, costume militare și arme, extrase din presă, dar și materiale care ilustrează solidarizarea românilor bihoreni cu acest măreț eveniment (lista subscripțiilor pentru ajutorarea soldaților, cronica războiului apărută în revista „Familia" etc.).

Relațiile capitaliste din a doua jumătate a sec. XIX sînt prezentate sub aspectul dezvoltării acestora în Bihor și printr-un grafic al dezvoltării fabricilor și atelierelor meșteșugărești, acte privind constituirea unor instituții de credit la Oradea, fotografiile primelor fabrici și cîteva piese tehnice.

În cadrul marelui capitol al începutului mișcării muncitorești în a doua jumătate a sec. XIX sînt prezentate și o serie de materiale locale (statutul calfelor din Oradea 1870, Asociația de ajutor reciproc a brutarilor din Oradea 1878, steagul Asociației meșteșugarilor din Valea lui Mihai, articolul lui Iosif Vulcan despre Karl Marx, apărut în revista „Familia" 1871). Aceste materiale constituie însă doar un subcapitol al ilustrării fenomenului pe întreaga Românie.

La capitolul „Primul război mondial și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie" au fost inserate materiale locale ca : fotografia cu voluntari ardeleni depunînd jurămîntul în armata română, lista și fotografia participanților bihoreni la Revoluția din Octombrie, fotografia demonstrației din Oradea în 1918 și altele.

În capitolul creării P.C.R. și al evenimentelor care au premers marele moment au fost integrate în expoziție documentele locale sau ziare centrale care vorbesc despre aspectele mișcării muncitorești din Oradea și Bihor (manifest al socialiștilor români din Oradea Mare, telegramă adresată de către prefect Ministerului de Interne în legătură cu desfășurarea grevei generale din Oradea — 1920, fotografii — grupa participanților de la manifestația de 1 Mai 1921).

Pe lîngă această formulă expozițională, unele dintre evenimentele de importanță majoră pentru istoria politică, socială și culturală locală au fost substanțial evidențiate printr-o gamă variată de exponate

https://biblioteca-digitala.ro

Necropola de incinerație de la Oradea—Salca

Momente din acțiunea de eliberare a Bihorului și Oradei (sep.—oct. 1944)

și printr-o suprafață de prezentare mărită, subliniindu-se și în acest fel particularitățile și specificul local. Proporția la aceste subcapitole, dintre materialul local și cel general crește vădit în favoarea primului.

Astfel au fost prezentate plenar lupta românilor din Bihor de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX pentru drepturi sociale și naționale, mișcările țărănești din Bihor din primul deceniu al sec. XX (grevele de seceriș și mișcarea de la Aleșd — 1904), mișcarea culturală română și maghiară și interferențele culturale între cele două popoare, activitatea organizațiilor locale ale P.C.R. în perioada interbelică, acțiunile organizațiilor legale conduse de P.C.R. între 1921—1935, aplicarea politicii partidului pentru industrializare, dezvoltarea socialistă a agriculturii și creșterea nivelului de trai în Bihor.

Ca mijloc de etalare s-au folosit patru tipuri de vitrine: 1. Vitrine verticale în formă de „L" care, atașate una de cealaltă, au permis formarea unui sistem de vitrine continue de lungimi variate. Acestea au o osatură metalică și de lemn, suprafața vizibilă este cașerată cu marmoroc. 2. Mese vitrate cu surse proprii de iluminat. 3. Vitrine metalice dreptunghiulare și pătrate, vitrate și relativ scunde. 4. Vitrine metalice speciale pentru piesele „in situ".

În modulii verticali, expunerea s-a făcut prin atașarea pieselor de panoul fundal, evitîndu-se, pe cît a fost posibil, folosirea rafturilor. Multe din panourile fundal au fost perforate de cutii dreptunghiulare cu sistem de iluminat propriu. În aceste cutii s-au montat diapozitivele cu conținut diferit (hărți, stampe, documente, fotografii etc.). În partea nevitrată de la baza modulului s-au fixat rafturi nichelate pe care, de la caz la caz, s-au expus piese izolate de dimensiuni mai mari.

Documentele, fotocopiile, xerosurile, fotografiile, textele de prezentare, citatele, folosite cu deosebire la secțiile modernă și contemporană au fost cașerate pe cristale independente, care au fost fixate apoi printr-un sistem de tije de osatura vitrinelor verticale.

În vitrinele-mese au fost expuse tezaure monetare, depozite de bronzuri, piese de o valoare deosebită, cărți, manuscrise, ziare etc.

https://biblioteca-digitala.ro

Sumane lucrate în comuna Sîrbești

Vitrinele metalice au fost folosite la expunerea unor piese mari care trebuie ferite de mediul exterior (aparate, instrumente muzicale etc.).

Pentru evitarea unei monotonii, pentru o diversificare expoziţională, au fost expuse mai multe piese liber, pe stative speciale de fier forjat, pe piedestale cașerate cu marmoroc, pe suporturi de lemn etc.

SECŢIA DE ETNOGRAFIE

Bihorul reprezintă una din cele mai interesante zone etnografice ale ţării, pînă nu demult neexploatată suficient din punct de vedere muzeistic.

Varietatea reliefului—cîmpie, deal, munte—a contribuit la varietatea aşezărilor, ocupaţiilor, portului, obiceiurilor. Pornind de la elemente tradiţionale comune, s-a ajuns la o mare bogăţie de aspecte caracteristice unor arii mai largi, dar cu diferenţe sensibile chiar între sate învecinate.

Necesitatea salvării creaţiilor populare bihorene deosebit de frumoase şi originale, ca şi a prezentării lor marelui public, au determinat muzeul din Oradea să organizeze, începînd din 1965, ample campanii de cercetări de teren şi achiziţii de obiecte, care au dus treptat la concretizarea ideii înfiinţării unui muzeu etnografic reprezentativ pentru Ţara Crişurilor. În toate marile muzee de caracter general (Muzeul satului, Muzeul etnografic al Transilvaniei, Muzeul de artă populară al R. S. România), alături de celelalte zone ale ţării este înfăţişat şi Bihorul prin elementele sale esenţiale, dar prin noul muzeu se realizează, cu adevărat, o monografie etnografică a acestui judeţ, în care persistă încă multe meşteşuguri populare, altădată predominante în economia rurală. Menţionăm că în această prezentare am folosit termenul de „muzeu" şi nu pe cel — mai degrabă administrativ — de „secţie", deoarece avem de-a face efectiv cu un muzeu de etnografie în accepţiunea sa de unitate de sine stătătoare, bine închegată, cu colecţii bogate şi o activitate în plină desfăşurare.

Dispunîndu-se de un spaţiu amplu ce permite crearea unui circuit de vizitare, tematica noii expoziţii a fost concepută pe mari ansambluri : centrele de olărit cu produsele lor, prelucrarea lemnului în cadrul centrelor specializate sau în gospodărie, portul popular din diferitele microzone, ţesături, reconstituiri de interioare, obiecte de cult. Vizitarea expoziţiei este gradată astfel de la formele simple dar elegante ale ceramicii şi lemnului la bogăţia portului şi ţesăturilor de interior.

https://biblioteca-digitala.ro

Interior din comuna Pietroasa

Cele două săli afectate ceramicii prezintă produsele centrelor care au lucrat în Bihor, și din care o bună parte își continuă și astăzi activitatea, ca de pildă Bîrsa (una din cele mai frumoase ceramici nesmălțuite din țară, astăzi mai lucrînd din păcate doar un singur olar), Leheceni, Leleşti, Vadul Crişului, Hălmăgel, Tîrnăvița. Pe lîngă vase mai vechi, unele de la începutul secolului nostru, cu forme tradiționale (ulcioare cu gura bilobată, străchini decorate cu motivul „pana cocoşului", oale de provizii sau de pregătit mîncarea la vatră, cu decor alveolar, oale cu baieră — de dus mîncare la cîmp), sînt expuse și forme noi, majoritatea smălțuite, uneori imitînd vasele de fabrică. Jucării de copii, unele cu fluierici și altele fără, reprezentînd șarpele, ursul, berbecul sau alte animale — vechi simboluri, ca și cahlele de sobă confecționate altădată în mare cantitate îndeosebi la Leleşti, sînt prezente cu exemplare mai vechi sau recente.

Urmează uneltele agricole de lemn, mobilierul țărănesc — scaune deosebit de frumoase cu reprezentări umane stilizate, lingurare, cuiere, uneltele necesare torsului și țesutului, ca și un panou mare rezervat uneltelor de fier, lucrate în satul specializat altădată în întregime în fierărit, Vărzarii de Jos.

Deși lucrate de gospodari pentru nevoile casei lor, obiectele de mai sus se remarcă prin frumusețea formei și a decorului, concurînd cu piesele confecționate în centrele specializate în prelucrarea artistică a lemnului, ca Budureasa, Preuteasa, vestite îndeosebi pentru lăzile de zestre, bogat împodobite cu decor scrijelat, uneori și colorat, prezente și ele în expoziție.

Însemnele de mormînt — realizate impresionant, de o mare gravitate și noblețe, ca cel de la Uilacul de Șimleu, unele piese de arhitectură — stîlpi de casă, porți, se înșiruie pe coridorul ce duce la sălile de port, intercalate cu fotografii reprezentînd construcții întregi.

Prezentarea portului începe cu un panou mare, pe care sînt expuse tipurile principale de cămăși de femeie și de bărbat, cămașa fiind elementul principal de determinare a portului în această zonă. Cele opt cămăși femeiești, „spăcele", înfățișează atît tipul vechi cu elemente tradiționale — decorul ales și plasat „peste cot", croiul de tip poncho — cît și cămașa nouă, cu platcă și motive cusute. Selecția cămășilor bărbătești s-a făcut după același principiu — cămașa veche, cu motive alese sau lucrate în broderie, cu croiul larg, și cămașa nouă cu motive florale cusute, cu guler și manșete.

Costumele întregi de femeie și de bărbat ilustrează microzonele etnografice ale ținutului : văile Crasnei și Barcăului, bazinul Crişului Repede, Valea Crişului Negru și Valea Crişului Alb. Au fost alese

https://biblioteca-digitala.ro

costume vechi și mai noi, de bătrîni și de tineri, de miri, port de iarnă și de vară românesc, maghiar, slovac, ca și piese de podoabă expuse separat în vitrine.

Pe lîngă aceste caracteristici, fiecare costum și fiecare piesă luată separat prezintă caractere artistice deosebite, ornamentație bogată, în tehnici diferite, asociate deseori la același costum, colorit viu, forme bogate, intervenind și unele elemente împrumutate de la populațiile conlocuitoare sau, mai noi, din portul orășenesc.

Pe un panou sînt montate cojoace din bazinul Crișului Repede: cohănesc (din Vașcău), binșenesc (din Beiuș), poieneresc, din Roșia, inean, din Chereluș, ca și pieptare, contușe, șerpare, fiecare tip prezentînd alt colorit și alte motive decorative.

Dată fiind deosebita dezvoltare a sumănăritului, practicat și azi în această zonă, o sală întreagă a fost rezervată expunerii de sumane pe centre de producție, în frunte situîndu-se cele din Sîrbești, lucrate pentru sat și pentru vînzare, toate pe pănură albă, apoi cele din Valea Barcăului din pănură sură, cu cusături, Roșia — tot din pănură sură cu decorul în verde, maghiare—albe sau negre, cu platcă mare pe spate.

O încăpere este rezervată interiorului țărănesc. Sînt reconstituite trei interioare: din Pietroasa, cu o sobă din cahle lucrate la Lelești, din Șicula, cu pat „cu arneu" (cu baldachin) și cuptor încălzit din tindă, iar al treilea — maghiar — este din Finiș.

Fîntînă din Petrileni

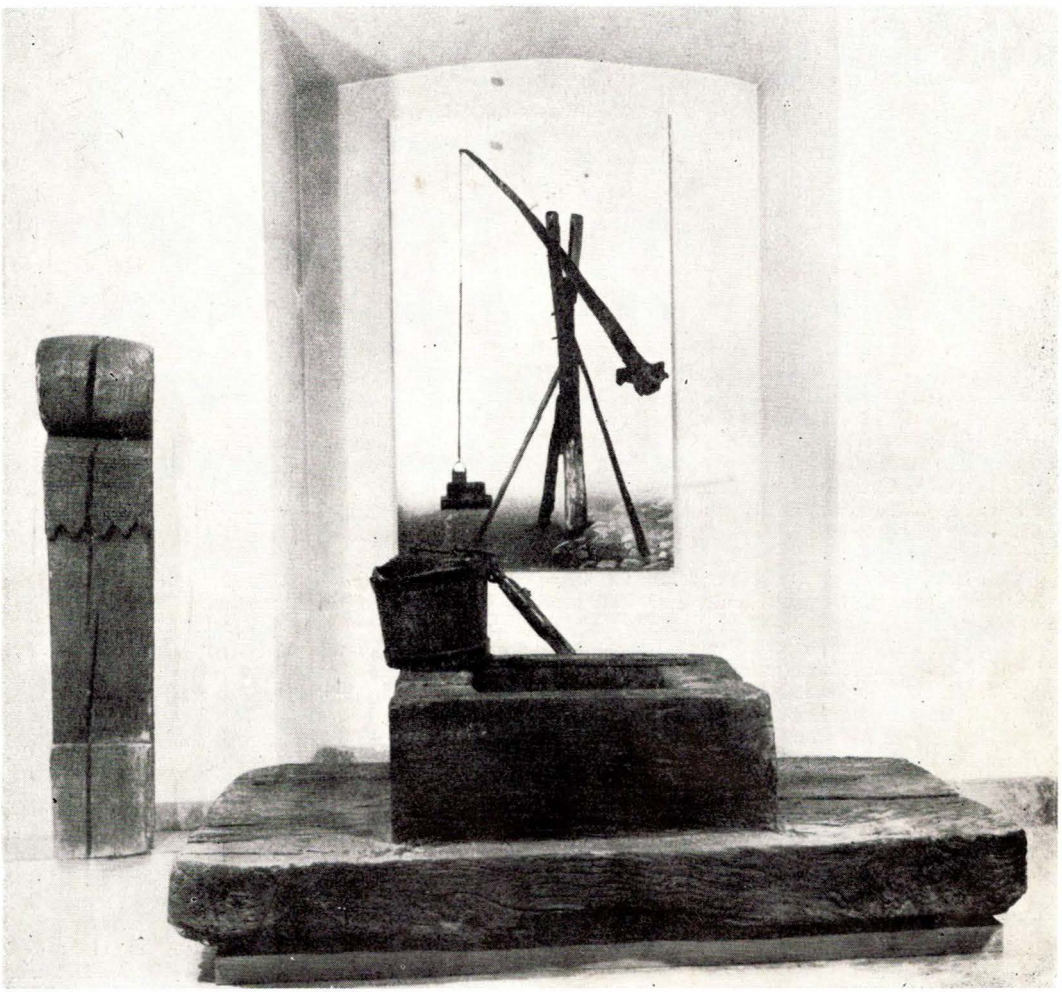

https://biblioteca-digitala.ro

Pe panouri verticale sînt montate ştergare şi alte ţesături de interior din toată Ţara Crişurilor, din bumbac, într-o cromatică cu puţine culori dominante: alb, roşu, negru, albastru, dar cu motive foarte variate. Pereţii culoarelor sînt îmbrăcaţi cu ponievi de lînă, lucrate în tehnica chilimului şi cu un colorit viu, armonios. În ultima sală se află obiectele de cult şi cele legate de obiceiuri. Sînt expuse icoane pictate pe sticlă la Nicula, sau chiar în Bihor — într-un centru încă neprecizat, —, precum şi ouă încondeiate, diferit colorate sau vopsite în fiertură de ceapă, după un procedeu local.

Micul colectiv de muzeografi (Tereza Mozeş, iniţiatoarea secţiei şi principala organizatoare — nu prin funcţie ci prin pasiune — atît a colecţiei cît şi a expoziţiei, Ion Godea, Olivia Lungescu, Suzana Toth, pentru un timp mai scurt şi Maria Bocşe, restaurator textile Aurica Stanoe) a depus un volum de muncă extrem de mare, atît pentru depistarea obiectelor celor mai reprezentative şi mai reuşite din punct de vedere artistic — şi din care o bună parte se află şi în depozite, cît şi în realizarea expoziţiei Secţiei de etnografie bihoreană.

Poate mai mult ca în oricare alt muzeu din ţară, aici s-a evitat vechiul sistem de expunere, cu mult material îngrămădit, dînd impresia de depozit de lucruri vechi, folosite. Cu o mică excepţie, la ceramică — unde s-au făcut adaosuri inutile de ultim moment şi care se vor putea remedia uşor, fiecare sală are individualitatea sa, fără nimic de prisos sau de adăugat. Unele panouri şi podiumuri, prin frumuseţea obiectelor şi compunerea expoziţională, capătă valori artistice în sine, cum sînt panoul cu unelte agricole de lemn, podiumul cu scăunele antropomorfe sau colţul cu ghizdurile fîntînii de la Petrileni, avînd ca fundal imaginea fîntînii cu cumpănă la locul său din sat. Socotim ca o victorie muzeografică renunţarea la grafică — obositoare, fără gust şi costisitoare, atît de des folosită în muzeele noastre. Rarele fotografii, de mărimea panoului — un olar modelînd un vas, o femeie torcînd, sau diferite construcţii — adevărate monumente de arhitectură populară, se încadrează foarte bine tematic şi înviorează expunerea, ca şi cele cîteva hărţi, nu toate bine realizate însă.

Mobilierul expoziţional a fost foarte bine conceput, de tipuri variate, folosindu-se vitrine mari de perete sau orizontale — tip masă, podiumuri, suporturi. Foarte reuşită ni s-a părut soluţia micilor rafturi de sticlă transparentă, cu suport de metal, în vitrinele pentru ceramică, şi mai cu seamă meritã o menţiune specială suporţii din ţeavă de aluminiu pentru costume. Faţă de manechinele groteşti sau chiar faţă de expunerea pe panou — bună cel mult pentru o expoziţie temporară — aceşti suporţi oferă posibilitatea de a privi un costum în întregime şi au o maleabilitate care permite schimbarea poziţiei lor, de la un costum la altul.

S-a urmărit să se creeze în această nouă secţie o atmosferă caldă, îmbietoare, în tonuri neutre dar plăcute, care să nu estompeze efectul obiectelor ci dimpotrivă, să le pună în valoare. Tonalitatea dominantă este bej-maro — de la pereţii tencuiţi într-o nuanţă crem, textilele — perdele din pînză de lînă, mocheta bej, podiumuri îmbrăcate în ţesătură de aceeaşi nuanţă, ca şi fîşiile verticale din fibră de tei puse în vitrină, la lemnul folosit în culoare natur pentru ramele vitrinelor sau pentru suporţi.

Sînt soluţii simple, dar de un deosebit rafinament, care ne scapă de monotonia eternei pînze de sac sau a panourilor caşerate.

Pentru iluminat s-a folosit atît lumina naturală, în mai mică măsură şi acolo unde nu dăunează (lemn, ceramică), şi mai cu seamă iluminatul artificial — tuburi de neon aplicate în partea de sus a vitrinelor în interior, sau pe tavanele camerelor, iar la port şi ţesături, ferestrele au fost complet închise cu obloane de lemn.

În general, se poate spune că, printr-o strînsă şi efectivă colaborare cu efectivul muzeului, „Decorativa" a reuşit să-şi depăşească şabloanele şi să realizeze un mod de prezentare superior, adecvat stilului şi cerinţelor muzeografice moderne. Tocmai de aceea regretăm unele deficienţe, ca de pildă faptul că, necomandîndu-se din timp sticla potrivită pentru vitrine, s-a folosit sticlă prea subţire şi nerezistentă, ceea ce a dus la introducerea unui sistem de închidere incomod şi urît, cu o placă de metal aplicată distonant.

Dintr-un spirit de colegialitate şi nu pentru a micşora munca enormă a bihorenilor, am dori să semnalăm unele mici deficienţe care, tocmai din cauza perfecţiunii ansamblului, trebuie să fie remediate. Astfel, lipseşte din tematica expoziţiei categoria instrumentelor populare muzicale, atît de viabile încă la noi în ţară, răspîndite şi în Bihor, cu unele aspecte regionale interesante.

Unele forme de vase mai noi, imitînd producţia de fabrică au un aspect hibrid şi necaracteristic pentru ceramica populară. Hărţile sînt slab concepute şi realizate: la harta cu drumurile olarilor nu se înţelege care sînt centrele de producţie şi care punctele de desfacere; era necesară — credem noi — mai degrabă o hartă clară cu centrele de olărit din judeţ, la intrarea în expoziţie.

Pe lîngă faptul că etichetele sînt prea puţine şi discrete, uneori incomplet formulate, ceea ce este îndeosebi regretabil este lipsa textelor. Nu sîntem pentru vechile panouri cu texte explicative, urîte şi greoaie, dar etichete detailate şi mici texte concise cu datele esenţiale sau unele lucruri mai puţin cunoscute, puse în vitrine sau chiar pe perete, socotim că-şi au menirea lor. Bine gîndite şi alcătuite, aceste texte nu dăunează caracterului artistic al expoziţiei, care — oricum — nu trebuie să primeze în dauna celui educativ-muzeal. Specificul zonei, vechimea şi persistenţa unor meşteşuguri ca şi specializarea unor sate întregi în realizări artistice deosebite, indicarea scopului unor unelte mai rare sau forme ceramice, folosirea unor procedee mai puţin cunoscute (încondeierea ouălor) sînt noţiuni utile care, asociate cu obiectele, se reţin uşor de către vizitatori.

https://biblioteca-digitala.ro

Poate că unul din principalele merite ale expoziției de etnografie bihoreană îl constituie și faptul că a demonstrat posibilitatea unei realizări majore, valoroasă nu numai ca exponate ci și ca mod de prezentare, respectiv sub aspect muzeistic. Acordul între muzeu și „Decorativa", sprijinul dat de C.S.C.A. — atît de conducere cît și de inspectorul de resort N. Ungureanu, asistența colegială din partea Muzeului de artă populară al R.S.R. la montarea expoziției, au fost elemente care au contribuit la o deplină reușită.

În fața colectivului mai stau încă unele acțiuni, în primul rînd aranjarea depozitelor — pentru care s-au stabilit deja norme științifice de păstrare în condiții superioare a obiectelor. Colecțiile vor fi studiate și valorificate prin materiale, iar cercetările de teren vor fi continuate, ca și achizițiile de noi obiecte reprezentative, cu care se vor putea deschide expoziții temporare.

Bisericuța de lemn din comuna Brusturi, care se află în spatele Palatului baroc, va putea forma nucleul unui viitor muzeu în aer liber, al Țării Crișurilor.

Nu ne îndoim că și proiectele viitoarelor realizări își vor afla în curînd optima rezolvare, după frumosul exemplu al expoziției de bază a Secției de etnografie.

SECȚIA DE ARTĂ

Splendida realizare pe care o constituie Secția de artă a Muzeului Țării Crișurilor este rodul unei munci intense și pasionate de numai 4 ani și jumătate, rodul dăruirii totale a unui colectiv restrîns, harnic și întreprinzător, care a dat dovadă nu numai de pricepere, dar și de un gust deosebit în selectarea și etalarea operelor de artă, îmbogățite printr-o prezentare muzeografică modernă și cu reale calități estetice.

Hotărîrea de a crea o secție de artă în cadrul Muzeului din Oradea datează din 1966. În fața colectivului stăteau sarcini deosebit de dificile. Secția ce avea să ia ființă urma să fie alcătuită din mai multe sectoare: artă plastică românească din perioada dintre cele două războaie mondiale, artă plastică românească contemporană, artă decorativă contemporană românească, artă străină (plastică și decorativă), grafică românească și străină.

Patrimoniul viitoarei secții era însă la acea dată deosebit de sărac: un număr restrîns de picturi și gravuri străine, de valoare medie, provenite din vechea colecție episcopală, mult restrînsă prin mutarea la Esztergom a unei părți importante din ea, în 1940.

O dată stabilite coordonatele mari ale tematicii, se trecea la cel de-al doilea pas: alcătuirea colecțiilor. Fără a exagera, se poate spune că aici munca a fost titanică, fiecare problemă însemnînd aproape implicit și o stavilă.

În intenția colectivului stătea crearea unei secții, care, cel puțin în ceea ce privește arta românească, trebuia să cuprindă lucrări nu numai reprezentative pentru diversele momente și fenomene din evoluția ei, începînd cu anii de după primul război mondial și pînă astăzi, dar și lucrări de mare valoare.

A fost studiat foarte atent modul în care trebuia structurată colecția. Existau fonduri locale importante, dar se cerea o muncă asiduă pentru depistarea lucrărilor conform deziderateior planului tematic. În principiu s-a urmărit și s-a realizat crearea unei colecții alcătuite numai din lucrări bune și foarte bune, punîndu-se mai puțin accentul pe numărul achizițiilor și mai mult pe valoarea lor. Aceasta a însemnat însă zile și chiar luni de căutări, efortul pentru descoperirea operelor, comparații între lucrări aflate sau oferite, uneori căutarea unor lucrări anume pentru a ilustra o idee, un artist sau un moment.

În acest context, fiecare dintre sectoarele prestabilite ale viitoarei secții punea probleme speciale. Este cunoscut faptul că astăzi este deosebit de greu să formezi o colecție — pornind de la zero — de artă românească interbelică, în care artiști și tendințe să fie ilustrate prin ce au bun și reprezentativ. Totuși, muzeografii orădeni au reușit. Din diverse colecții particulare au cumpărat lucrări importante de Th. Pallady, Gh. Petrașcu, N. Tonitza, F. Șirato, I. Iser, C. Ressu, N. Dărăscu, V. Popescu, S. Mützner, J. Al. Steriadi, L. Grigorescu, Al. Phoebus, I. Țuculescu, G. Anghel, G. Tudor. De asemenea, au fost obținute, prin transfer de la Muzeul de artă al R. S. România, o serie de lucrări pentru completarea unor lacune din tematică (de ex. *Portret de femeie* de Gh. Petrașcu). Complicate, dar de altă natură, au fost și problemele ridicate de sectoarele de artă plastică și decorativă contemporană. Procurarea de lucrări este, în general, într-un fel frînată aici de legislația care nu permite muzeelor cumpărarea directă de lucrări de la artiștii în viață; aceste lucrări nu pot fi obținute decît prin intermediul C.S.C.A., care le reține din diferite manifestări publice și apoi le transferă muzeelor.

Pentru aceste două sectoare, coordonatele selecției s-au diversificat și mai mult. S-a pornit de la ideea reprezentării artiștilor a căror activitate actuală o continuă pe cea interbelică (D. Ghiață, H. Catargi, I. Jalea, O. Han, M. H. Maxy, I. Musceleanu), sau a celor care s-au afirmat plenar de abia la cumpăna dintre deceniile IV și V (Al. Ciucurencu, C. Baba, C. Bogdan), dar și a celor mai tineri, a creatorilor care și-au început activitatea în urmă cu un deceniu sau un deceniu și jumătate (B. Covaliu, I. Gheorghiu, I. Pacea, D. Bucur, V. Almășan, C. Piliuță, I. Oniță, P. Balogh) și al unora care au pășit de puțină vreme în viața artistică a țării (I. Grigore, G. Năpăruș, V. Grigore, I. Gînju, C. Iacob, I. Kassargian). În sălile destinate plasticii contemporane, un loc important trebuia să revină mișcării artistice transilvănene în general, dar și celei locale orădene. Au fost astfel achiziționate lucrări de A. Ciupe, Tasso Marchini, Nagy Albert, A. Popp, S. Szolnay, Al. Ziffer, E. Szervatiusz, V. Geza, I. Vlasiu,

https://biblioteca-digitala.ro

Anonim flamand (sfîrșitul sec. XV — începutul sec. XVI), *Madona cu pruncul*

Tasso Marchini (1907—1936), *Floarea-soarelui*

M. Teutsch, P. Abrudan, A. Fülop, A. Kós, Kovacs Zoltán, iar dintre orădeni — picturi de A. Macalick, C. Hora, N. Iacobovits, T. Goga, F. Pamfil și sculpturi de I. Fekete.

Primind o dispensă, Muzeul din Oradea a putut cumpăra lucrări direct de la C. Baba, Al. Ciucurencu, D. Ghiață, astfel încît, diversele etape din creația acestor artiști să fie bine ilustrate.

Dintre lucrările reținute de C.S.C.A. și de Comitetul județean pentru cultură și artă, muzeografii orădeni au ales cu grijă și discernămînt numeroase picturi, sculpturi, opere de artă decorativă, lucrări de grafică, care le-au fost transferate și care alcătuiesc un patrimoniu bogat, variat și expresiv pentru activitatea creatoare din România.

Pentru completarea sectorului de artă universală, muzeul a primit, sub formă de transfer sau de împrumut, o serie de lucrări de la Muzeul de artă al R. S. România: picturi din școlile franceză, italiană și flamando-olandeză, obiecte de artă decorativă, cîteva sculpturi.

O dată pusă baza colecțiilor—care însumează cîteva sute de piese— ele urmează a fi completate în timp, astfel încît muzeul să reflecte permanent evoluția artei românești contemporane. Pe măsură ce vor fi depistate și noi lucrări de valoare din plastica interbelică, ele vor veni să-și ocupe locul în muzeu. În acest sens, procurarea de lucrări caracteristice fazelor mature din creația lui Tonitza și Jalea, de sculpturi de Paciurca și Medrea se impune. Va trebui poate să se insiste în îmbogățirea seriei de lucrări reprezentative pentru plastica transilvăneană, avîndu-se în vedere sporirea numărului de opere ale artiștilor deja reprezentați, dar și completarea unor aspecte care lipsesc (arta tinerilor transilvăneni, mișcarea artistică din Baia Mare etc.).

★

Prin munca prețuită a unui colectiv de restauratori, încăperile pe care astăzi le ocupă secția — întregul etaj întîi, vechea parte oficială a palatului — și-au reprimit o parte din strălucirea de odinioară: ornamentele din stuc de pe bolți și pereți au fost cu migală refăcute, au fost restaurate vechile sobe monumentale din faianță, s-a înlocuit jocul geometric al parchetului, au fost lustruite și redecorate cu foiță aurie ușile de stejar existente și au fost înlocuite cele care lipseau, într-o manieră care să nu le deosebească flagrant de cele originale.

Douăsprezece camere pe fațadele est și sud, cărora le corespund două coridoare lungi, în formă de L, orientate spre curtea interioară, găzduiesc sectoarele de artă românească, iar 6 camere mari plasate pe fațada de est — arta universală.

Specialiștii orădeni au ținut ca realizarea muzeografică să fie la înălțimea colecției atît de îngrijit întocmite.

https://biblioteca-digitala.ro

Din acest punct de vedere, o interferență subtilă de factori a dus la crearea unuia dintre cele mai frumoase muzee de artă din țară.

Dacă întreg patrimoniul secției este bogat, expoziția de bază trebuia să reprezinte nu numai ceea ce secția deține mai bun, dar fiecare piesă trebuia să fie astfel prezentată, încît valoarea ei intrinsecă să iasă cît mai pregnant în evidență, dar în același timp ea să intre într-un raport armonic cu lucrările din jur.

Parcurgînd sălile, o gîndire unitară a spațiului și a exponatelor îl frapează pe privitor.

În fond, spațiul ca atare exista : el a fost doar rațional folosit și exploatat, după necesitățile muzeografice. Diferențierea tematică a secției este subliniată și spațial : arta românească și cea universală sînt separate de marele palier al scării de onoare a palatului. În stînga, arta românească interbelică este găzduită de marile saloane și săli de recepții, decorate cu stucaturi, dotate cu sobe monumentale ; încăperile mai mici, întrucîtva mai simple și deosebit de luminoase din aripa sudică a palatului au fost destinate plasticii românești contemporane, iar culoarul — artei decorative. Arta universală ocupă partea opusă a clădirii, în care se găsea o altă serie de încăperi somptuoase ale fostului palat episcopal.

În sectoarele artei românești, succesiunea spațiilor servește bine criteriul cronologic al expunerii și circuitul logic al vizitării, iar în dreapta, grupajul de încăperi facilitează etalarea lucrărilor în funcție de școli.

Dar sistemul de gîndire unitar al organizatorilor nu s-a rezumat la aceasta.

Un factor de cea mai mare importanță, a cărui pondere echivalează cu cea a alcătuirii selecției expunerii, a fost amenajarea expoziției înseși. Se pare că aici nu a fost neglijat nici unul dintre elementele de care trebuia să se țină seama pentru ca factorii științific-estetic și implicit educativ să acționeze concomitent și cu cele mai fericite rezultate.

Cunoscîndu-se în linii mari patrimoniul și spațiul, au fost selectate, după îndelungi deliberări operele care să figureze în mod permanent în expoziție. În funcție de aceasta, de criteriul cronologic și de cel valoric, de unele afinități tematice și stilistice, de apartenența la o anume arie geografică, de suprafețele existente în fiecare încăpere și în cele din urmă de numărul de lucrări aparținînd unui artist, de calitatea și de trăsăturile lor plastice, operele au fost repartizate pe săli, încercîndu-se, pe cît posibil, crearea unui profil cît mai personal fiecăreia dintre ele.

În spiritul criteriilor mai sus enunțate, la efectul general a contribuit în mod esențial gruparea compozițională a fiecărui perete, capacitatea creării unor pauze sau a plasării unor accente.

Pentru detașarea lucrărilor de artă, organizatorii au căutat fonduri cît mai neutre și mai odihnitoare care, fără să fie total asemănătoare — în general, pereții sînt văruiți într-un gri perlat — variază ca nuanță, unele săli avînd o dominantă verzuie (sala L. Grigorescu), altele ușor cenușie (sala Pallady-Petrașcu), iar ultimele — una apropiată de alb (sălile cu contemporanii, culoarele).

Elementele care întrerup continuitatea pereților (ferestre, uși, nișe, sobe) sînt folosite pentru a servi unor necesități muzeografice : separarea lucrărilor aparținînd unor artiști diferiți (o ușă separă în prima sală lucrări de Petrașcu și Șirato ; cele trei picturi de Tonitza se detașează pe peretele dintre ferestre al aceleiași săli) ; punerea în valoare a unor sculpturi (un *Portret* de Anghel, singura sculptură dintr-o sală, e plasat în nișa unei foste sobe). Din acest punct de vedere este foarte bine folosit spațiul de pe cele două coridoare unite în L. Afectarea lui sectorului de artă decorativă se impunea, căci spargerea pereților prin uși înalte, la distanțe de circa 3 m, n-ar fi fost propice etalării unor picturi ; acestea s-ar fi pierdut pe un perete înalt și îngust, iar între ele s-ar fi realizat cu greu o continuitate de idei Aceasta, cu atît mai mult cu cît suprafețele mari, cafenii ale ușilor (majoritatea închise, căci comunică cu sălile de expunere continuă ale plasticii) ar fi creat pauze foarte neplăcute. Pe suprafețele astfel create între uși, a căror ritmică impunea un anume ritm de expunere, calm și destul de sever, au fost expuse tapiserii mari (Angela Balogh — *Căsuțe maramureșene*, Eva Bîrsan — *Țara Românească*, *Moldova*, *Transilvania*, Mimi Podeanu — *Săpături arheologice*), iar în spațiul rămas între acestea și canatul ușii — sculpturi în lemn și lucrări de dimensiuni medii de ceramică ornamentală, așezate la înălțimi diferite pentru evitarea monotoniei.Peretele opus, fragmentat adînc de golurile ferestrelor, a fost utilizat mai variat. Pe suprafețele dintre ferestre au fost expuse tapiserii înguste, rezolvate pe înălțime (I. Pacea — *Pasăre*, M. Ciupe — *Compoziție*), și lucrări pictate pe lemn (Dipticul de inspirație medievală *Domnul și Doamna* al lui Al. Berczedi). În dreptul unora dintre golurile ferestrelor au fost plasate lucrări monumentale de ceramică, în altele — vitrine cu obiecte mici de sticlă și ceramică decorativă sau metal ciocănit.

Impresia deosebită pe care ți-o creează sălile reiese atît din valoarea lucrărilor înseși (aminteam grija pentru selecția pe acest criteriu), cît și din modul de a le amplasa.

Pentru o perfectă vizibilitate și o bună *izolare* — necesară fiecărei opere în măsura în care trebuie să se individualizeze în raport cu celelalte — a fiecărei lucrări, spațiul dintre două picturi este destul de mare, impresia de aerat a pereților adăugîndu-se la efectul creat de *compoziția* acestora.

Într-adevăr, se poate vorbi la Oradea despre o compoziție în sens plastic a marilor panouri pe care le reprezintă pereții. Aparent, este respectat pretutindeni criteriul devenit clasic al dispunerii în funcție de o axă de simetrie. În realitate, este vorba de un aranjament savant, de o viziune picturală a ansamblului (Coriolan Hora — muzeograful căruia i se datorește în cea mai mare măsură această realizare — este pictor), de materializarea unei gîndiri adînci în care tablourile nu își corespund doar ca dimensiune sau ca poziție (orizontală sau verticală), ci uneori ca temă (pe pereți alăturați, despărțiți

https://biblioteca-digitala.ro

de alte lucrări, dar cu clara intenție de racordare — *Autoportretul* lui Macalick și *Portretul* lui Szolnay), alteori cromatic (cele două *Odalisce* de Iser sînt gîndite aproape pe complementare : una este îmbrăcată în galben, cealaltă într-un violaceu-ciclamen ; albastrul din *Acvarium*-ul lui Pacea și cel din *Pisica* lui I. Gheorghiu încadrează roșul dominant din *Cocoșul*, pictat tot de cel din urmă) sau creînd rapeluri volumetrice (*Clopotnița de la Tîrgoviște* și promotoriul din *Marina* lui Petrașcu ; formele din cele două compoziții atît de rafinat și de modern monocrome ale lui Ciucurencu etc.) între elementele diferitelor picturi.

Există cîteva realizări impresionante prin unitatea lor și prin calitățile rezolvării compoziționale : în primul rînd — sala consacrată lui Lucian Grigorescu, care reunește zece lucrări ale acestuia, mai ales *peisaje*, într-o explozie de culoare în cioburi de lumină, o *Natură statică* și un *Autoportret* și două portrete sculptate, unul aparținînd lui G. Anghel, celălalt Miliției Pătrașcu ; apoi unitatea ansamblului Pallady și clasica ordonanță a peretelui pe care sînt expuse operele lui Dumitru Ghiață (plasat totuși în mod nejustificat în sala consacrată ardelenilor).

La viziunea de ansamblu se adaugă amplasarea sculpturilor. În selecția lor, ținîndu-se seama că totuși sălile nu sînt foarte mari, au fost alese lucrări de dimensiuni mai curînd mici, care să se poată adapta spațiului și să se poată integra și compozițional în ansamblurile dominate de pictură și de tapiserie.

Dacă în unele cazuri rezolvarea este izbutită, ca de exemplu în flancarea *Autoportretului* lui Lucian Grigorescu de cele două portrete sculptate, de G. Anghel și M. Pătrașcu, sau alăturarea severului *Cap de țăran* de I. Fekete, de *Compoziția*, inspirată din pictura medievală, a Magdalenei Rădulescu, în altele, monotonia plasării sculpturilor în colțuri, numai pe lîngă pereți, deranjează, mai ales că nici nu pot fi privite de jur împrejur.

Obiectele de artă decorativă, unele puțin cam baroce ca gust, sînt prezentate în vitrine mici, cu un anume farmec al alăturării de forme încărcate sau simple, de culori, din aceeași gamă, ori contrastante.

Trecînd de partea cealaltă a palierului, în sectorul de artă universală, constatăm că problemele care stăteau în fața organizatorilor erau în trucîtva mai simple. Lucrările, mult reduse ca număr, au fost grupate pe școli (franceză, flamando-olandeză, germană, engleză, italiană, austriacă și maghiară), acolo unde s-a putut, creîndu-se centre de interes în jurul unora mai valoroase (mica *Madonă* flamandă, plasată într-un colț deasupra unui șemineu, sau *Cavalerul*, lucrare de școală germană, care formează nucleul unui alt perete în aceeași sală). O pondere mai mare o au operele școlii maghiare de pictură (în special lucrări cu teme istorice și portrete, dar și scene de gen — vezi M. Bárabas, *Țărani sălișteni mergînd la tîrg*), dar și o serie de lucrări franceze, nu deosebit de valoroase, dar prinse în ansambluri unitare ca

Vasile Popescu, *Natură statică cu oglindă*

Iosif Fekete, *Cap de țăran*

https://biblioteca-digitala.ro

tematică și tratare (sala de lucrări atribuite școlii lui Poussin ; sala cu lucrări de mici dimensiuni aparținînd unor pictori și sculptori din secolul al XIX-lea).

În unele săli (franceză, germană), vitrine cu obiecte de artă decorativă completează atmosfera.

În sectorul artei universale sînt încă multe de făcut : achiziționarea de lucrări de artă decorativă și, în măsura posibilului, de plastică, identificarea numeroaselor picturi rămase anonime sau îndoielnic atribuite etc.

Ar trebui să ne îndreptăm atenția și asupra unor rezolvări care nu mai țin de competența muzeografului — fie el chiar artist — și pînă la un punct nu depind de el. Este vorba de elementele complementare ale expunerii, dar care prin funcția și natura lor pot deveni esențiale într-un muzeu : sistemul de iluminat și mobilierul auxiliar.

Sistemul de iluminat se bazează, pentru majoritatea timpului, pe lumina de zi, lumină de care secția beneficiază — datorită orientării sălilor — din plin. Pentru restul timpului sînt folosite lămpi cu lumină fluorescentă, cu becuri cu spot dirijabil, construite pe două sisteme : plafoniere rectangulare cu număr variabil de becuri pe fiecare latură, în funcție de dimensiunile sălii, și stative cu becuri multiple, acestea din urmă folosite pentru iluminatul coridoarelor. Deși gîndite funcțional, aceste corpuri de iluminat nu-și îndeplinesc decît în mică parte menirea : sălile sînt foarte înalte și foarte mari, iar raza de lumină nu ajunge pînă la pereți decît cu unele excepții ; stativele sînt plasate nu în fața pereților care ar avea nevoie de proiecția luminoasă, ci lîngă ei, deci sînt aproape ineficiente. În plus, lipsa diversificării luminării, a creării unei regii luministice, care să concureze la reliefarea anumitor piese sau la sublinierea anumitor idei, sărăcește întrucîtva realizarea muzeografică.

O problemă care ar fi meritat a fi mai atent gîndită ar fi fost rezolvarea soclurilor pentru sculpturi. Realizate din lemn de culoare deschisă, paralelipipedice, ele au fost adaptate, în general, formei operei pe care trebuiau să o susțină. Plasarea unei sculpturi de Szervatiusz, gingașă și elansată, pe un soclu tot de lemn și dintr-o nuanță apropiată, cu o pauză cromatică între ele, nu este supărătoare. Piatra, bronzul, marmura, ceramica, beneficiază însă de același tip de soclu (ca de altfel și vitrinele de cristal pentru arta decorativă), ceea ce poate, cu un surplus de imaginație din partea arhitectului decorator, ar fi putut fi evitat, prin nuanțare.

Discutabile sînt și banchetele de odihnă din fiecare sală, cu gracile picioare în volute, pretențioase, nepractice ca tapițerie și nepotrivite cu plafonierele ultramoderne ca formă. Dorința de a le armoniza cu arhitectura, pentru un muzeu modern nu ni se pare suficientă.

★

În afară de lucrările expuse, depozitele secției conțin un număr aproape dublu de opere. Desigur, valoarea acestora nu este egală, dar printre ele se găsesc numeroase lucrări foarte bune, mai ales dintre cele aparținînd tinerilor artiști contemporani. Operele bune din depozitul de artă plastică, ca și viitoarele achiziții, vor putea fi din cînd în cînd interschimbate cu unele aflate acum în expunere sau vor putea figura — ca și lucrările de grafică — în expoziții temporare.

Probabil s-ar putea face mult mai mult în cadrul sectorului de artă decorativă românească. Dacă alături de tapiserii s-ar introduce și imprimeuri de artă, dacă s-ar diversifica gama exponatelor de ceramică și sticlă, mergîndu-se eventual pe unele grupaje cu profil de design, poate că expoziția ar căpăta o notă în plus de modern, dar și de inedit, cel puțin pentru țara noastră. Cunoscîndu-se tendința de a introduce tot mai mult frumosul în viața cotidiană și înalta accepțiune a sensului funcționalității, poate că nu ar fi lipsit de interes ca în cadrul acestui muzeu, singurul din țară care prezintă în chip

Aspect din expoziția Secției de artă (grup de lucrări semnate de Th. Pallady)

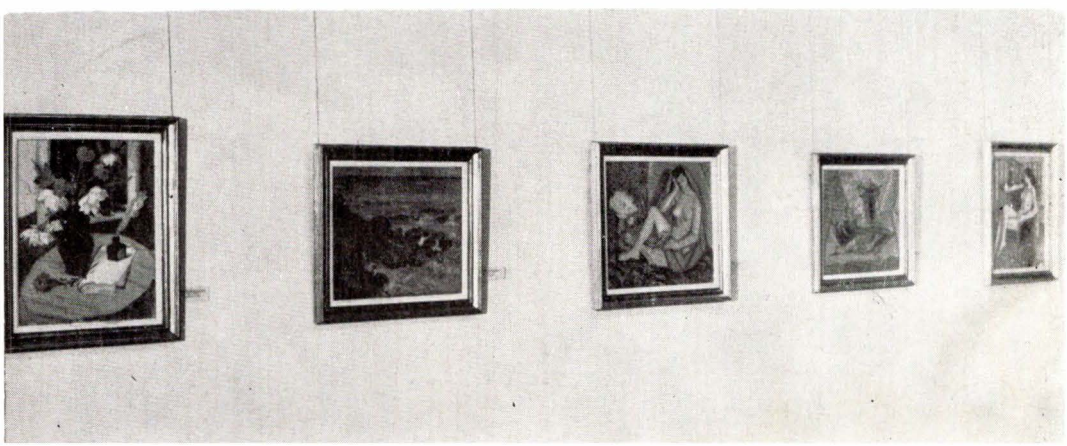

https://biblioteca-digitala.ro

Eva Birsan, *Țara Românească, Moldova, Transilvania*

manifest și masiv artă decorativă contemporană românească, să se experimenteze amenajarea unei săli permanente de expoziții periodice, care să cuprindă cele mai reușite realizări, cu valoare de unicat, în domeniul imprimeriei, al ceramicii, sticlei, lucrului în metal, al bijuteriei prețioase etc.

Unul dintre capitolele importante din munca muzeografilor este și rămîne deschis : continuarea activității științifice. Începută o dată cu stabilirea și detalierea tematicii, continuată cu depistarea de lucrări valoroase, achiziționarea și selectarea lor pentru expoziția de bază, ea continuă cu studiul aprofundat al acestora și cu valorificarea lor prin lucrări de mai restrînsă sau mai largă cuprindere.

Pînă acum, lucrările, atît cele din expunere, cît și cele din depozite, sînt inventariate și fișate. O parte dintre ele au fost fotografiate, iar după unele s-au realizat și diapozitive.

Personalul secției, deși restrîns ca număr, s-a gîndit în acest răstimp și la activitatea viitoare a muncii cu publicul. Au fost întocmite o serie de texte de ghidaj, care, pe măsura confruntării cu diversele categorii de vizitatori, urmează a fi îmbunătățite și diversificate. Un *ghid* al secției așteaptă lumina tiparului, iar în pregătire se află un *catalog* al tuturor lucrărilor de artă românească din secție. La deschiderea muzeului erau deja gata un set de cărți poștale ilustrate și un mic pliant oglindind aspecte (nu totdeauna dintre cele mai semnificative și nu realizate în cele mai bune condiții grafice) din sectorul de artă decorativă românească și universală.

Și-a deschis porțile o nouă și importantă instituție muzeală din țară, Muzeul Țării Crișurilor, a cărui secție de artă alcătuită prin munca devotată a cîtorva muzeografi (Coriolan Hora, Alexandru Avram, Elena Crișan), sprijiniți de conducerea muzeului și de forurile politice și culturale locale și centrale, se oferă vizitatorului ca una dintre cele mai închegate, mai bine realizate și mai frumoase din întreaga țară.

https://biblioteca-digitala.ro